

(o svém pocitu z posledních deseti let)

Jako člověk mám pocit pozitivní, jako občan negativní. Jako člověk proto, že jsem si konečně mohl odpočinout. V roce 2002 jsem byl velmi unavený, protože dělat čtyři roky premiéra je poměrně vyčerpávající. A jako člověk jsem si odpočinul zejména díky krásnému prostředí Vysočiny. Jako občan jsem sledoval, že se politika postupně potápí do jakési šedi a nudy, která je občas projasňována záblesky, nejsou to však záblesky slunce, ale bouřky, to znamená skandály, aféry a tak dále. A nakonec se ukázalo, že dnes už z ní zůstaly téměř jen ty aféry, což je strašně málo. Chápu to jako občasné, ač nevídané doprovodné jevy, ale rozhodně ne jako jediný či hlavní tah či směr. To byl také jeden z důvodů, proč jsem se nechal přesvědčit, abych se do politiky vrátil. Protože jí dnes chybí razantní programy, jak silná vláda, tak silná opozice, a zajímavé je, že jedno nemůže existovat bez druhého. Není silné vlády bez silné opozice a naopak. Když je vláda slabá, opozice jí jenom lacině, i když třeba pravdivě, kritizuje, ale není nucena k vlastní pozitivní alternativě. Když je slabá opozice, vláda není pod neustálým kritickým tlakem a může si dělat, co chce. To znamená, že buď nedělá nic, nebo bude provádět hloupá opatření, která se dlouhodobě nevyplatí. Takže tohle znechucení politikou jako občan dokážu pochopit, ale řídím se známým příslovím: „Lépe než proklínat tmu je zapálit alespoň jednu svíčku.“ Já už jsem sice poněkud vyhořelá svíčka, ale ještě trocha vosku zbývá.

(o Vladimíru Špidlovi a Stanislavu Grossovi)

Vladimír Špidla poměrně dobře vykonával funkci ministra práce a sociálních věcí. Byl něčím jako standardní dvojkou. Ale když se dvojka stane jedničkou, zátěž, která je na toho člověka vyvíjena, se zhruba zdesateronásobí, a on se pod touto zátěží zlomil. Zatímco pro Grosse nemám slova omluvy, protože ten představuje klientelismus par excellence, pro Špidlu ano. Byl to prostě slabý člověk, slabý premiér, slabý předseda strany, ale to se poznalo bohužel až v tom zátěžovém testu, to znamená při přesunu z pozice číslo 2 na pozici číslo 1. V tomto smyslu samozřejmě svou spoluodpovědnost cítím, ale když se mě zeptáte, zda bych postupoval jinak, mohu říci toto: ideální model sice je, aby si politická strana vybrala nového předsedu bez intervence předchozího, jenomže opakují, že tento ideální model by v případě sociální demokracie v roce 2001 skončil, a o tom něco vím, tím, že Stanislav Gross, který si už tehdy mezi delegáty sjezdu vybudoval jistou klientelistickou síť, by byl bezpečně zvolen předsedou. A straně by se stalo, že by ji neřídil slaboch, ale podle mého subjektivního názoru lump. Vyberte si tedy: co je lepší? Slaboch, nebo lump?

(o tom, koho podporoval Václav Havel)

Václav Havel, jehož zahraniční zásluhy plně uznávám, se v domácí politice mýlil velice často. Vzpomeňte si, kolika stranám vyjadřoval podporu, a všechny zkrachovaly, naposled, zaplať pánbůh, Strana zelených. Já proti tomu možná kdysi převládajícímu mínění – přijdou mladí lidé, a ti nás spasí – nabízím komplikovanější řešení, které spočívá v tomto: volte si zkušenější lidi z komunální politiky a s politickou praxí, kteří se osvědčili. A to nebyli ani Gross, ani Buzková, ani Bursík, ani další, které jste vůbec nejmenoval.

(o Mirku Topolánkovi)

Z lidského hlediska jsem ho vnímal velmi dobře. Byl to člověk, se kterým se dalo komunikovat. Na druhou stranu si při jedné návštěvě u mě na chalupě stěžoval: „Miloši, já už padám na hubu.“ Opáčil jsem: „Mirku, a to jsi premiérem asi rok... A jestliže padáš na hubu už teď, po ročním výkonu své funkce, měl bys to zabalit a předat někomu jinému, protože co budeš dělat zbývající tři roky?“

(o porevolučním utlumení těžkého průmyslu)

To nebyla nezbytnost. Vy jste mluvil o zbrojním průmyslu. Václav Havel ho jakožto pacifista redukoval. Kromě toho, že to byl jeden z faktorů rozpadu Československa, to byla i ekonomická blbost. Zbrojařské firmy na počest Václava Havla uspořádaly několik recepcí a potom obsadily námi uvolněný trh svými vlastními produkty. Nezapomeňte, že jak za první republiky, tak za socialismu jsme byli jedním z největších zbrojních exportérů. Byl jsem tvrdým oponentem exportu zbraní do zemí, které nám neplatily, ať už to byla Libye, Irák nebo kdokoli jiný, ale ne proto, že vyvážíme zbraně, ale proto, že nám neplatí.

(o řešení globální ekonomické krize)

Můj základní recept je snížit výdaje na spotřebu a zvýšit výdaje na investice. Jeho součástí je nepochybně i bankrot neúspěšných podniků včetně bank. Po pádu Lehman Brothers měla následovat AIG a další. Stejně tak by mělo zbankrotovat například Řecko, aby sloužilo jako odstrašující příklad pro všechny ostatní země. Řekl bych, že jednoho dne, který nebude krásný, lidé pochopí, že se musí uskrovnit a že tady musí nastat cosi, čemu Max Weber říkal protestantská etika. Šetři a investuj. Vezměte si Warrena Buffetta. Tento nejbohatší muž na zeměkouli kupuje obleky v konfekci a dokonce i snubní prsten své ženě koupil ve své firmě, kde dostal třicetiprocentní slevu. Zatímco Viktor Kožený

v Londýně koupil víno za tři čtvrtě milionu na nějakou večeři a ještě ho vrátil, protože bylo cítit po korku.

...

Protestantská etika, to je vlastně skandinávská etika. Všimněte si, že katolické země jižní Evropy (Řecko je pravoslavné, ale to je ještě horší) žijí nad poměry, zatímco protestantské Švédsko splatilo polovinu státního dluhu.

(o školství a základních hodnotách)

Myslím, že v lidském životě jsou dvě základní hodnoty, které jsou komplementární, nikoli substituční. Jednou je hodnota mezilidské solidarity, která je většinou připisována levici, a druhou hodnota individuálního úspěchu, většinou pocíťovaná pravice. Když jsem přispěl do blahopřejného sborníku k narozeninám Václava Klause, uvedl jsem, že levice by měla hodnotu individuálního úspěchu zařadit na druhé místo těsně za hodnotu solidarity a pravice by měla hodnotu solidarity zařadit na druhé místo těsně za hodnotu individuálního úspěchu. Protože jedno bez druhého je dlouhodobě nemožné. Solidarita vyžaduje prostředky, ty prostředky vytváří individuální úspěch, takže když nemáte úspěch, nemáte ani solidaritu, a na druhé straně, když máte úspěch bez solidarity, pověsí vás vzbouřený dav na mříže vaší vily, jak říkal jeden politik. To znamená, že potřebujeme obojí. Domnívám se tedy, že školy by měly vychovávat k oběma těmto hodnotám, a to na základě konkrétních příkladů. V České republice Tomáš Baťa – pokud jde o individuální úspěch –, a mluvíme-li o solidaritě, máme celou řadu historických příkladů, například Masaryka. Takže ta kombinace Bati a Masaryka by svým způsobem vedla k jakémusi smíření zdánlivě nesmiřitelných hodnot.

(o smyslu prezidentského úřadu v České republice)

Když se dva, v našem případě víc než dva, perou, musí tady být někdo, kdo je uklidní. V tom vidím základní smysl prezidentské funkce v České republice. Každý prezident, a nejenom prezident, chce být univerzálně respektovanou osobností. Kdyby neměl tuto tížádnost, neměl by vůbec vstupovat do politiky. Jiná otázka je, jak se to jednotlivým prezidentům podařilo a v jakém historickém kontextu. Masaryk byl zakladatel státu, Havel byl svým způsobem zakladatel obnoveného demokratického státu. A jejich zakladatelská role nemůže být kopírována z toho prostého důvodu, že stát se obvykle nezakládá každé desetiletí. Klaus se deklaroval jako zakladatel tržní reformy a v okamžiku, kdy skončila, ať už si o jejích výsledcích myslíme cokoli, musel hledat nějaké jiné pole působnosti, kterým by se profiloval třeba i proti ostatním. Zdá se mi, že jedním z těchto polí byl určitý odpor vůči současné Evropské unii, ale to je trochu málo na

nějakou centrální ideu, ta by spíš slušela Janě Bobošíkové a podobným. Zdá se mi tedy, že se postupně dostáváme od těchto dvou bezesporu významných osobností k roli poněkud civilnějšího prezidenta, který si musí hledat jiná, možná ne tak briskní témata, a já již potřetí říkám, že například moje téma v prezidentské kampani je ono navazování a vytváření pole pro dialog parlamentních politických subjektů. Může se vám to zdát málo, ale když vidím rozhašenou zemi, ve které žijeme, myslím, že je to zatraceně těžký úkol.

(o červeném srdíčku nad Hradem od Jiřího Davida, umístěném ke konci prezidentství Václava Havla)

Je to kýč, který nápadně připomíná bordel, a mám-li být objektivní, ten „Night Club“ do jisté míry signalizoval stav české politiky a v tomto případě byl jako symbol výstižný. Samozřejmě nevědomky.

(o zákulisní politice Václava Havla)

Já bych to doplnil jednou zkušeností. Myslím si, že prezident Havel takto přispěl i ke vzniku Špidlovy „stojedničkové“ dohody, třebaže se rýsovaly jiné – a podle mého názoru daleko stabilnější – konfigurace. I jeho zásahem byla v roce 2002 po volbách vytvořena velmi nestabilní, křehká vláda, která vzbuzovala spíše soucit, u někoho možná i úsměv, ale rozhodně ne respekt.

(o tom, proč ČSSD nedokázala sestavit po vítězství ve volbách v roce 2010 vládu)

To je pochopitelné, protože tady stál v čele sociální demokracie člověk, který ji připravil o cca deset procent hlasů, protože působil poněkud odpudivě, a ani jeho nástupce, který nepůsobil odpudivě, protože nepůsobil vůbec nijak, nebyl schopen vytvořit si onen pilíř dohody s nejsilnější opoziční stranou, nebo možná s jednou z nejsilnějších opozičních stran – tam se nabízely dvě varianty. A politik, který není schopen se dohodnout, samozřejmě není politik.

(o primátorově podpoře akce Gay Pride)

Pokud na to nejdou prostředky z magistrátu, který, jak známo, už utopil tolik prostředků v tunelu Blanka nebo v cyklostezce za sto třicet milionů, a pokud je to jenom formální záštita, pak by mi to nevadilo za předpokladu, že pan primátor, až se jednou heterosexuálové rozhodnou pro něco podobného, dá záštitu i jim.

(o desateru)

Vyňal bych příkázání: „Nepožádáš ženy bližního svého“ a s touto drobnou redukcí bych ho považoval za docela užitečný základ morálky. Ale stálo by za to povšimnout si, že už nějakých dva tisíce let je tento základ morálky vystavován otřesům a neustálému porušování.

(o tom, proč se znovu oženil)

Člověku není dobře samotnému. Prožil jsem asi patnáct velice šťastných let, kdy jsem do různých dotazníků do rubriky „stav“ vyplňoval bez ironie „šťastně rozvedený“, ale pak jsem přece jen dospěl k názoru, že mi trvalé staromládenectví nevyhovuje. Mně vyhovuje samota, ale rozhodně ne osamělost. A mezi těmito dvěma pojmy je dramatický rozdíl.